

єдності розуму, почуття та волі. У революц. роки змінив ставлення до філософії, вбачаючи можливість дійти істини шляхом поєднання платонізму з вченням про розвиток. В академ. період своєї діяльності він інтенсивно займався історією матеріалізму, а згодом історією діалектики. Відповідно до профілю каф. філософії права Г. взявся опрацьовувати такі питання: відносини між звичаєм, мораллю та правом, психологія права, психологія натовпу, чинники громад. свідомості, філософія грошей, умови та межі одностовства, психологія спільної роботи, культура й цивілізація, рефлексологія й психологія, гол. риси сучасної культури, відбиття капіталіст. господарства на ході філос. думки, межі пристосування принципів та метод природознавства до виучування соц. життя. Наслідком його пошуків стали 2 великі праці: «Схема історії філософії в освітленні історичного матеріалізму» (почала друкуватися у 1926) та «Філософія в класовій та революційній боротьбі XVIII–XIX вв.» (завершена 1933). Перша праця частково була оприлюднена в «Записках Соціально-економічного відділу» (друк не було завершено через припинення видання), а друга залишилася в рукописному варіанті.

Усього за життя вчений опублікував близько 50 праць з філософії, хімії та історії літератури.

Тв.: Платонизм как основание современного мировоззрения в связи с вопросом о задачах и судьбе философии. М., 1887; Греческие софисты, их мировоззрение и деятельность в связи с общей политической и культурной историей Греции. М., 1888; Источники о софистах: Платон как исторический свидетель. К., 1891; Гипнотизм по

учению школы Шарко и Психологической школы. К., 1894; Предсмертные мысли XIX века во Франции. К., 1901; Введение в философию. К., 1907; Философия в ее существе, значении и истории: в 2 т. К., 1918–1919; Схема истории философии в освещении исторического материализму // Записки социально-экономического отделения ВУАН. К., 1926–1927, т. 2–6.

Лит.: Горський В. С. Історія української філософії. К., 1996; Ткачук М. Філософія світла і радості: Олексій Гіляров. К., 1997.

І. Б. Усенко.

ГІНС (ГІНС) Георгій Костянтинович [15 (28) квіт. 1887, Модлін, Польща – 24 верес. 1971, Бьорклі, Каліфорнія, США] – рос. правознавець, філософ пра-

ва, представник психол. школи права, історик; політ. і громад. діяч, учасник боротьби з більшовизмом, публіцист. Після закінчення 2-ї Кишинівської

Г. К. Гінс

гімназії в 1904 вступає до С.-Петербур. імператорського ун-ту (юрид. ф-т), де ще студентом здійснює наук. дослідження. Після закінчення ун-ту (1909) працює в М-ві землеробства, вивчає проблеми водовикористання в Туркестані, що відбилося в працях правознавчих («Чинне водне право Туркестану», 1910) і істор.-культурологічних («Таранчі та дунгани», «Переселення і колонізація», ін., 1911). Стипендія для

підготовки до професорського звання по каф. цив. права С.-Петербурзького ун-ту дозволила йому працювати над магист. дис. і за кордоном (Берлін, Гайдельберг, Париж), а в 1916 обійняти посаду приват-доц. Спочатку 1918 у м. Омськ: виконувач обов'язків професора каф. цив. права Політехнічного ін-ту і водночас управляючий справами Тимчасового сибірського уряду (у 1919 – поч. 1920-х РМ у м. Іркутськ) О. В. Колчака, бере активну участь у створенні зак-ва, включаючи й конституцію з обґрунтуванням претензій на автономію Сибірських земель. Після поразки білого руху емігрував до м. Харбін (Китай), що став культ. центром рос. діаспори на Далекому Сході. З 1920 по 1941 працює: виконувачем обов'язків професора Харбінського юрид. ф-ту (навчання дітей емігрантів, 1920–37), обіймає різні посади в Управлінні Китайсько-Схід. залізниці, у т. ч. Голови комітету її освіт. закладів (1921–26), викладає в ін. навч. закладах, займається бізнесом (торгівля навч. та наук. літературою), журналістикою та громад. діяльністю. Але найважливішою справою залишалася праця наук.: крім написання статей і моногр. у 1929 у Парижі було захищено магист. дис. за спеціальністю цив. право на тему «Водне право і предмети загального користування». Г. був також ред. 8 із 12 томів «Вісника юридичного факультету», що вийшли друком у Харбіні в 1925–37. У зв'язку з посиленням тиску японської влади (Манчжурію було окуповано в 1931) у 1941 учений їде до США, де працює ред. газети «Російське життя» (Сан-Франциско, 1942–44), проф. Каліфорнійського ун-ту (Бьорклі) та ін-ту

іноз. мов (Монтерей, 1945–54). Останнє місце роботи – Інформ. агенція Сполучених Штатів (1955–64), де певний період від був ред. на радіостанції «Голос Америки» і звідки пішов на пенсію, але продовжував займатися наук. (і періодично викладацькою) діяльністю до кінця життя.

Наук. творчість. Протягом життя Г. опублікував більш ніж 60 наук. праць (точну кількість їх установити неможливо), із них понад 10 моногр. До того ж багато статей у періодичних виданнях (включаючи й часописи, і в Китаї, і в Америці) були не тільки публіцистичними, а й мали наук. характер. І хоча стрижневими завжди залишалися проблеми цив.-прав., наук. інтереси вченого в цілому були досить широкими: від загальнокульт., включаючи художньо-естетичні та етичні, до істор. і політ. У цілому наук. творчість Г. можна поділити на 3 періоди: перший, «російський» (1910–20), – період становлення і переважно спроб обґрунтування цив. права з позицій психол. школи; другий, «китайський» (1921–41), – період розробки ориг. цив.-прав. теорії з намаганням філос.-культурологічного її обґрунтування також переважно в дусі психол. теорії права, але в заг. напрямі солідаризму; третій, «американський» (1942–71) – період переважно розробки філос.-прав. засад культурологічного характеру історії рос. цивілізації, включаючи й рад. її етап.

У перший період, крім досліджень насамперед водного права та особливостей його на півд.-схід. азійських територіях Рос. імперії, працею, де було підбито їх заг. підсумки, була стаття «Ідеальна і реальна людина в цивільно-

му праві», яка надрукована в 1920 уже в Харбіні, але де було підведено своєрідну смислову риску всіх попередніх досліджень саме в філос.-прав. площині. Тут виявилися 2 гол. особливості наук. творчості Г.: інтровертивна (поєднання правознавчого як форм.-юрид. з істор.-етнічним як у цілому змістовно-культурологічного) та екстравертивна (постійне підкреслення позиції щодо необхідності культ. та екон. розвитку країн як основи процвітання д-ви взагалі та прав. забезпечення такого розвитку). І ще великою працею вченого, що хронологічно належить до другого періоду, але фактично є відображенням пошуків і діяльності в період перший, є й збірник його статей у 2-х т. «Сибір, союзники і Колчак: Поворотний момент російської історії. 1918–20» (1921).

У другий, найбільш плідний і змістовно багатогранний, період наук. творчості Г. яскраво виступає як філософ права, особливо в центр. за значенням праці «Право і культура. Процеси формування і розвитку права» (1938), де було розвинуто і в концентрованому вигляді подано результати всіх попередніх досліджень, насамперед таких, як «Право і сила. Нариси з теорії права і політики» (1929), «На шляхах до держави майбутнього. Від лібералізму до солідаризму» (1930), а також, певною мірою, магіст. роботи. Велику вагу мали і його дослідження з порівняльного права, насамперед з традиційного китайського та рад., що тільки народжувалося. Окр. напрям творчості складають статті, присвячені видатним рос. письменникам Л. Толстому та О. Пушкіну, де особливу увагу приділено світоглядним аспектам їхньої спадщини.

У третій період, найбільш зрілий і тривалий, і, до того ж, вільний у можливостях висловлення своїх поглядів і думок, було запропоновано філос.-прав. погляд на історію Росії як на історію її культ. розвитку, що мало втілитись у фундам. праці «Росія як багатонаціональна імперія», яку вчений не встиг закінчити. Тому найбільш показовими із завершених праць цього періоду залишилися «Радянське право і радянське суспільство» (1954) і «Занепад комунізму» (1956), видані англ. не тільки в США, а й у Європі. І у всі періоди Г. приділяв увагу наук.-педагогічній творчості, видавши, зокрема, неординарні підручники «Вчення про право і політична економія. Курс законодавства» (1933) та «Загальна теорія права. Загальна теорія права на основах соціальної психології і порівняльного правознавства» (1937).

Філос.-прав. погляди Г. сформувалися під впливом гол. ідей психол. школи права, але їх розвиток і модернізація включала підходи, що враховували досягнення попередніх часів у залученні чинників геогр.-тер., соціокульт. та політ.-екон., а також ідеї сучасників, зокрема П. Сорокіна. Намагання позбутися ідеол. підґрунтя своєї позиції, що було значною мірою результатом істор. подій того часу, приводить ученого до прийняття популярних тоді положень солідаризму. До них він підходить творчо, і через виокремлення практич. аспектів цього вчення як спроби гармонізації держ. і особистих правовідносин, пропонує до розподілу права на прив. і публ. додати поняття права регулятивного, тобто такого, що потребує узгодження інтересів і напрямів діяль-

ності всіх суб'єктів права, але при цьому прив. інтереси підкорюються заг. через покладання на окр. осіб позит. обов'язків. Таким чином він розвивав ідеї Л. Й. Петражицького, що стосувалися тлумачення людини як істоти перш за все неогоїстичної, «індивіда» в термінології філос.-прав. думки Нового часу, а культ., психол.-персоналістична спрямованість чого відбиває вже поняття «особа».

Це нове право, втілюючи ідею рівноваги прав і обов'язків, стає основою гармонізації прив. і сусп. інтересів, що стає також і морал. вирашем людських спільнот. Таким чином, через вираження психології в її відбитті заг. стану і рівня розвитку культури, солідаризм стає чинником прогресу, а право слід тлумачити насамперед як феномен культури. Важливим висновком з цього є зміна поглядів на правопорядок і д-ву. Посилаючись на нім. філософа В. Вундта, Г. говорить, по-перше, що правопорядок визначає норми поведінки, але додає, що мотиви цих норм містяться в усій сукупності культури та способу життя, що нею створюється, по-друге, історія розвитку права є відбиттям змагання начал свободи і примусу в соц. житті, але додає, що це є основою еволюції права в його тиску на перетворення д-ви сили (поліцейської) у бік д-ви культури (прав.) як д-ви майбутнього.

Термін «культура» Г. вживає в етимологічному сенсі, як «оброблювання», що надає можливість отримати кращі результати, ніж ті, які б отримали без такої обробки. Розділяючи культуру на матер. і духов., він значною мірою останню тлумачить як культуру

«соціальну», виокремлюючи в ній право як «головне знаряддя», без якого не є можливим існування сучасних д-в. Таке розуміння права як феномена культури і прогресу дозволяло Г. оцінювати будь-які події, включаючи й екон. та політ., вельми оригінально і водночас плідно. Зокрема, це відбивалося на тлумаченні ним ролі д-ви у відношенні до господарського і в цілому екон. життя та регулювання його господарським правом, принципи якого як культурологічно обумовленого він вважав можливим використовувати в будь-якій галузі права. Ігнорування таких принципів призводить, як показала практика рад. д-ви, до прав. безладу і морал. деградації, насамперед керівників. А проблема розвитку права може бути успішно вирішеною тільки у зв'язку із заг. висвітленням процесів розвитку культури, де, водночас, значну роль відіграють способи та види правотворення і оформлення й закріплення прав. систем, що вчений називає «стабілізацією права».

Тв.: Право и сила. Очерки по теории права и политики. Харбин, 1929; На путях к государству будущего. От либерализма к солидаризму. Харбин, 1930; Новые идеи в праве и основные проблемы современности. Харбин, 1931; Русское прошлое в произведениях А. С. Пушкина. Харбин, 1937; Communism on the decline. London, 1956; Soviet law and Soviet society. Westport, 1981; Право и культура. М., 2012.

Лит.: Сонин В. В. Жизнь и деятельность профессора Дальневосточного университета Г. К. Гинса, 1887–1971. В кн.: Актуальные проблемы государства и права на рубеже веков. Владивосток, 1998, ч. 1; Стародуб-

цев Г. С. Международно-правовая наука российской эмиграции. М., 2000; Баранов В. М. Правокультурное восприятие мира Г. К. Гинсом. В кн.: Гинс Г. К. Право и культура. М., 2012; Баранов В. М., Баранова М. В., Оксамытний В. В., Пономарев В. П. Учение Г. К. Гинса о праве. В кн.: Гинс Г. К. Право и культура. М., 2012; Литвинов О. Про право як феномен культури в концепції Г. К. Гінса (короткий попередній огляд) // Філософія права і загальна теорія права, 2012, №2.

О. М. Литвинов.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВА – це трансформації права, детерміновані екон., політ., прав., культ. глобалізацією, є відображенням перманентного характеру глобального прав. розвитку, посилення взаємодії та взаємозалежності прав. систем (нац., міждерж., міжнар.), їхньої інтеграції.

Глобалізаційні трансформації нац. права (прав. системи) відбуваються на основі істотного врахування в нац. праві та зак-ві міжнар.-прав. принципів і норм, за активної взаємодії нац. прав. системи з міжнар. і міждерж. прав. системами, міжнар. і регіон. інституціями, передбачають формування й реалізацію політики прав. глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації, адаптації, гармонізації, імплементації, уніфікації норм (напр., право Швеції, Данії, Австрії та ін.).

Г. т. п. полягають у певній сукупності якісних і кількісних змін, які виявляються на рівні її підсистем і елементів, а саме: у поширенні глобальних прав. ідей, теорій, ліберальної прав. ідеології, світ. і європ. прав. стандартів, їх відо-

браженні у прав. політиці, прав. акультурації, глобалізації прав. культури і прав. свідомості; у появі нових принципів і норм, які відображають і втілюють ліберальні прав. ідеї; прав. інтеграції; істотному посиленні впливу міжнар. права у нац. праві й зак-ві; процесах адаптації, гармонізації, уніфікації нац. права та зак-ва; у розширенні кола суб'єктів прав. системи; трансформації їх прав. статусу; у реалізації світ. і європ. стандартів правозастосування, насамперед у сфері судочинства, захисту прав людини, що виявляється у покращенні стану захисту прав і свобод людини й гр-нина; у трансформації, переформатуванні зв'язків як між окр. підсистемами й елементами, так і з ін. системами сусп-ва; інтеграцією нац. прав. системи з ін. прав. системами: нац., міждерж. і міжнар.

В узагальненому вигляді рівень Г. т. п. визначається насамперед показниками щодо захисту осн. прав людини, обмеження повноважень ін-тів влади, відсутності корупції, порядку й безпеки, прозорості ін-тів влади, дотримання законів, цив. та крим. правосуддя.

Г. т. п. ґрунтуються на законі взаємного переходу кількіс. і якісних змін, згідно з яким кількіс. зміни на певному етапі призводять до якісних, а нова якість породжує нові можливості й інтервали кількіс. змін.

Глобалізація як новий тип сусп. розвитку приводить до трансформації, а в ряді випадків – руйнації нац. екон., прав., політ., соціокульт. структур, пошуку і впровадження нових критеріїв і засобів стабілізації сусп. розвитку. З'являються відповідні нові інструменти (екон., прав., політ.), побудовані на